

Eski defterdekiler

“Şehzade camii ramazanda hanımların mesire yeri gibi idi..,”

“Gençler, bir baştan bir başa piyasa ederler, birbirlerinin elmaslarını, çarşafalarını tetkikle meşgul olurlardı,,

Geçenlerde, bir ahpap evinde bulunuyordum. Bazı kadın misafirler de vardı. Dereden, tepeden derken yine bizim yazıların lâfı açıldı. Esasen bu günlerde, tanıdık kime tesadüf etsem derhal bu mevzu ortaya çıkıyor.

Oradaki bir misafir hanım, bana hitaben dedi ki:

— Evvelki gün Nazire hanımefendide sözünüz oldu. Yazdıklarınızı merakla takip edenlerden biri de odur. Adresini vereyim, onunla da bir görüşsenize. Çok görgülü, zeki ve hoştur. Kim bilir size neler anlatır?

* *

Nazire hanımefendi, Çenberlitaş civarındaki hanelerinde, beni samimiyet ve memnuniyetle karşıladı. Herkesin hatırına gelmiyen, şayanı dikkat cevaplarile ayrıca müteşekkir etti.

Nazire hanımefendi diyorlar ki:

— Seyir yeri denilince mutlaka, tekrar tekrar söylenen malûm mesireleri saymak şart değil a. Ben de size başka bir yeri anlattayım.

Gözlerini kapadı; bir müddet düşünür gibi durduktan sonra sözünü ikmal etti:

— Ramazanda Şehzade camiini anlatıyordu:

— Şehzade camiinin o zamanki halini hatırlar mısınız bilmem? Görmeyenler, bilmiyenler için oldukça meraklıdır.

Şehzade camii, Ramazanlarda, ikinci vakitleri, camiden ziyade hanımların âdeta bir mesire yeri gibiydi. Yakından, uzaktan, her semtten oraya koşarlar.

Camiin dış kapısı önünde, iki sıra beyler durur; gelen hanımları istikbal vaziyetinde bulurlar; peçelerle örtülü; çehreleri görebilmeğe çalışırlar.

Merdivenlerden avluya çıkılır. Camiinin iç kapısının iki tarafında raflar; önlerinde iki müezzin çömezi. Ayak kabıları verip numara alınır. Çıkarken, papuç başına on paradan tut da iki kuruşa kadar verilir.

Kalın meşinden kurşun gibi perde zorla açılarak girilir. İçeride iğne atsan yere düşmez.. Bir birinden güzel tuvaletli, şık tazezeler. Müezzin mahfellerinde ve arka mahfellerde yaşlıca başlıca, gene zamanın süslü ve zarif hanımları.

Bu yaşlıca dediğim hanımlar, keçelerin üzerine oturmuşlardır. Gençler ise hep ayakta; durmadan bir baştan bir başa piyasa ederler. Hepsi, birbirlerinin elmaslarını, çarşafalarını tetkik ile meşgul olurlar.

Sonra, önleriae birer rahle koymuş bir çok vaizler, avaz avaz haykırırlar:

— A-dından gelebecli, böğründen gusan gayuklar ne dür?

Gıyamet elemetüdür. Bunları ben söylemeyom, gitap söyliyo.

Ayakta piyasa eden hanımlara:

— Oturun hanımlar, oturun; vaazu nasihat dinleyün. İftarda ebemgümeccü bulunmaludur; eğer o yoksa başka yeşüllük bulunmaludur. Bunlar olmayınca, namazun, urucun gabul degüldür!

Bunları dinleyen, inanan kimse yok a; herkes bir birinin süsiyle meşgul.

Nazire Sami hanım

Bu Cerrar vaizlerin içinde, önüne mendil yayup para toplayanı bile olur.

Buraya, Burmalı mescidin müezzini, Deli hafız dedikleri bir hoca da musallattı. Vaaz dinlemek için herkesi önüne çağırırdı. Bir Çok yüksek aile hanımlarının isimlerini öğrenmişti. Meselâ birine:

— Ayşe hanım! Ayşe hanım! otur, otur, beni dinle!

— Fatma hanım! Fatma hanım! Rahmetli dedene okuyorum; bayramda çamaşırımı isterim.

Bir başkasına:

— Haççe hanım, Haççe hanım: Hasta valden inşallah iyi olacak; paraları hazırla! diyerek herkesi izacederdi.

Camiin erkekler tarafı kafesle ayrılmış. Orası gayet tenha; kimsecikler yok, Kafes arkasından bakmak, gözetlemek, işaret mişaret vaki değil.

Konak arabaları ve numarasız kira arabaları, dış kapının önünde bekler. Buraya ve piyasaya külüstür arabaları sokmazlar. Arabası olmayan, fazlıca ücretle Beyoğlundaki numarasız kira arabalarından tutar.

Beyler, gene dış kapının önünde, iki sıralı durup çıkan hanımları seyrederek. Hanımlar önden, beyler arkalarından, arabalarına binerler; Direklerarası piyasasına katılırlar.

Piyasa, Şehzade karakolu önünden Beyazıtı kadar devri daim eder.

Ramazan yaz Ramazanı ise, gece teraviden sonra gene araba piyasası olur. Cadde nur gibi aydınlık. Tiyatrolar, çalgılı kira-athaneler, karagözler, meddahlar, pehlivan güreşleri.

Nazire hanımefendiye sordum: — O zamanlar, Şehzade camiine en çok gelen hanımlardan birkaç sima söyler misiniz?

Muhatabım, zihnen meşgul, sehpa üzerindeki kibrit kutusunu çevire çevire:

— Gelenlerin tabii haddi hesabı yok... En müdavimler, en müdavimler... diye düşündükten sonra saymağa başladı:

Kovacılarda, miralay Ahmet beyin dört kerimesi en iyi giyenlerdendi büyükleri çağını biraz geçmiş olduğu halde elan pek alımlı ve travetli, hemşirelerin en güzeli idi.

Miralay Asım beyin refikası şen ve cazibeli, Tekaut sandığı

mümeyyizlerinden Kâzım beyin haremî minyon, yeşil gözlü ve pek edalı, Gözlüklü Hakkı paşanın iki hafidesi akıllı ve kâmil gençlerdi.

Karcıbaşının sarışın kızı, emsalsiz saçlariyle model olacak baş çeşitleri yapardı. Cin İzzet paşaya gelin olan kara kaşlı taze ise sanki Manakyan'ın tiyatrosunda rol yapan bir aktris gibi konuşurdu. Bir de, Şeker hanım isminde bir komiser hemşiresi vardı ki bülbül misali durmadan öterdi.

Bursa valisinin hanımefendi de daimî ziyaretçilerden..!

Oduncu Zada Teşrifatçı Behçet beyin haremile hemşiresi ve biraderi Bekir beyin refikası çok kapalı süslülerden. Mısırlı Neşet beyin hanım efendi, incili tesbihi elinde, kâhya kadını yanında, halâyık koltuğunda, önde uşakla gelirdi.

Gençlerin arasında en göze çarpan güzel, kapı çubadarının kızı dedikleri taze idi. Kumral, sülün gibi, narin; tam şimdiki modaya uygun güzellerden..

Aman, kaynata Rıza paşanın iki kerimesini onutmiyalım. En alafranga şıklar bunlardır.

Boğaziçinde otururlardı. İki hemşirede, kara kaşlı, kara gözlü, endamlı; ikisi de Allah için bir birinden üstün.

Bir tarihte, yani 35 sene kadar evel, çarşafar yasak oldu. Eskisi gibi gene ferace çıktı.

Aylardan Ramazan. Bir gün, Rıza paşanın kızları, Şehzade camiine geliyorlar. Yaşmak, ferace külfetinden kurtulmak için, dallı siyah çarşafarın üzerine, pelerin krem rengi (sura) baş örtüleri koymuşlar; ayrıca siyah peçeler örtmüşler. O kadar zarif olmuşlar ki sormayınız.

Onlardan görerek, ertesi hafta, herkes o kılık baş örtüler yaptılar; sura almağa iktidarı olmiyanlar, o zamanlar krep ismi verilen ve daha ehven olan bir nevi ince yünlü örttüler.

Nazire hanım efendi, öbür sualleri de cevapsız bırakmadı:

2 — En sevdikleri semt Divanyolu, Çenberlitaş imiş. Adartımanı pek fena bulmuyorlar.

3 — Nakışa, dikiş, resim yapmağa merakları varmış, ortalarına çiçek resimleri yaptıkları bir kaç tabak gösterdiler.

4 — Erkek, idaresiz, mantıksız, mütelevvin olmasın da ne şekilde, ne yaşta olursa olsun, kabili tahammüldür! Diyorlar.

5 — Gençlik günlerine hasret çekiyorlar.

6 — 25 yaşına avdet imkânında, ahmak, hissiz olmağı istiyorlar.

Sermet Muhtar

